

מנינים בחוץ

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פה עמוד ב

משנה. אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותר. ובמוקדשין קוצץ בקופיץ, שאין בו משום שבירת העצם. מן האגף ולפנים - כלפנים, מן האגף ולחוץ - כלחוץ. החלונות ועובי החומה - כלפנים. גמרא. אמר רב יהודה אמר רב: וכן לתפלה. ופליגא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים.

הא גופא קשיא; אמרת: מן האגף ולפנים כלפנים. הא אגף עצמו - כלחוץ. אימא סיפא: מן האגף ולחוץ - כלחוץ, הא אגף עצמו - כלפנים! - לא קשיא, כאן - בשערי עזרה, כאן - בשערי ירושלים. דאמר רבי שמואל בר רב יצחק: מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים - מפני שמצורעין מגינין תחתיהן בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. ואמר רבי שמואל בר רב יצחק: מפני מה לא נתקדשה שער נקנור - מפני שמצורעין עומדין שם ומכניסין בהונות ידם.

תוספות מסכת פסחים דף פה עמוד ב

וכן לתפלה - פי' בקונטרס לענין צירוף ואין נראה דבאלו נאמרין (סוטה דף לח:): משמע סוגיא דגמרא דהלכה כר' יהושע בן לוי דאמר אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת ובפרק כל גגות (עירובין צב:): משמע סתמא דגמרא דמחיצה מפסקת לצירוף דקאמר ט' בקטנה ואחד בגדולה אין מצטרפין ולענין שופר ומגילה נמי לא מצית לפרש דתנן בהדיא בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כז: ושם) היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או מגילה אם כוון לבו יצא ונראה לר"י דהכא מיירי לענין לענות יחיד קדושה ויהא שמיה רבא מברך דאין מחיצה מפסקת לריב"ל ולרב יהודה מפסקת כיון דהוי דבר שצריך עשרה וכי היכי דלא מצטרף לא נפיק ידי חובה אבל שופר לא בעי עשרה.

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק טו

הלכה ה

עם שהם אחורי הכהנים אינם בכלל הברכה, והעומדים מצדיהן הרי הם בכלל הברכה, ואם היתה מחיצה בין הכהנים ובין המתברכים אפילו היא חומה של ברזל הואיל ופניהם מול פני הכהנים הרי הם בכלל הברכה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נה סי"ג - סי"ח

צריך שיהיו (מח) כל העשרה במקום (מט) אחד יג' { ושליח צבור עמהם, והעומד בתוך הפתח יג' } טו' < מן האגף ולחוץ, דהיינו כשסוגר הדלת טו' [ממקום (נ) (יא שפה) (יד) יד' { פנימית * (נא) יח'] של עובי הדלת * ולחוץ, כלחוץ סעיף יד

(ח יד') מי שעומד אחורי בהכ"נ יב טז] ו { וביניהם חלון, אפילו גבוה כמה קומות, אפילו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, (גב) מצטרף עמהם לעשרה. הגה: (נג) גגין ועליות אינן בכלל [טו] טו' { בית, והעומד עליהם אינו מצטרף (ר"י נ"ג ח"ז).

סעיף טו

(ט טו') אם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ, ושליח צבור תוך הפתח, (נד) הוא מצרפן.

סעיף טז

(י טז) חצר קטנה שנפרצה במילואה לגדולה, דהיינו שנפרצה קטנה במקום חיבורה לגדולה ונפל כל אותו כותל שהיה מפסיק ביניהם, ובגדולה נשארו משארית כותל זה שנפל פסים (פי' מעט כותל ישר ושוה) מכאן ומכאן, יט' [הגדולה

כמופלגת מן הקטנה, ואין הקטנה מופלגת מן הגדולה אלא הרי היא כקרן זוית שלה. לפיכך, אם (נה) [ז] תשעה בגדולה ואחד בקטנה, מצטרפין שהקטנה נגררת אחר הגדולה והרי היא כאילו היא בתוך הגדולה, כיון שהרוב בגדולה, (יא) כ' אבל אם היו תשעה בקטנה ואחד בגדולה, או חמשה בזו וחמשה בזו, יג אין מצטרפין.

סעיף יז

(יב) היה שליח צבור בקטנה וצבור בגדולה, מוציאן ידי חובתן, שהוא נגרר אחריהם. אבל אם היה ש"צ בגדולה וצבור בקטנה, (נו) אינו מוציאן ידי חובתן, שאין הרוב נגרר אחר היחיד.

סעיף יח

(יג) אם קצת העשרה בבהכ"נ [טו*] (נד) כ"א' וקצתם בעזרה, (נה) אינם מצטרפים.

משנה ברורה סימן נה ס"ק מ"ח

ואפילו אם אינן רואין אלו את אלו כיון שהם בבית אחד [אחרונים] אבל אם מקצתם בחדר זה ומקצתם בחדר אחר אינם מצטרפין אע"פ שהפתח פתוח ביניהם [מו] משום דאין שם פרצה והפתח גופא כמחיצה חשובה וה"ל שני בתים [מז] ואפילו כשאין דלת ביניהם כל שהם בשני רשויות ואין רואין זה את זה אין מצטרפין ויש [מח] מחמירין אפילו ברואין:

משנה ברורה סימן נה ס"ק נ"ז

וקצתם בעזרה - ה"ה אפי' [נט] אם ט' בבהכ"נ ויחיד בעזרה. כתב הפמ"ג דההיא דסעיף י"ז וי"ח וי"ט מיירי בשאינן רואין זה את זה דברואין זה את זה אפילו בשני בתים ממש מצטרפין דומיא דזימון לקמן בסי' קצ"ה [ס] ויש מחמירין אפילו ברואין ובמקום הדחק אפשר שיש להקל:

ביאור הלכה סימן נה

ולחוץ כלחוץ - ואם רואין אלו את אלו יוכלו להצטרף אפילו עומדים לגמרי לחוץ דומיא דמה שהקיל המחבר לקמן בסעיף י"ד [פר"ח וכן משמע מפמ"ג] ולכתחלה יותר טוב להחמיר בזה שיכנסו לפנים דקולא זו דמהני רואין אלו את אלו לענין צירוף כמו לענין בהמ"ז לקמן בסימן קצ"ה נובע מתשובת הרשב"א בסימן צ"ו והוא לא כתב שם זה רק בדרך אפשר:

מתזיק ברכה אורח חיים סימן נה

י. אם העומדים בואראנדאדו הנזכר וכן העומדים בעזרת נשים אינו בנקל להם לרדת לבהכ"נ או לת"ת ומשתדלים להראות להם פניהם מלמעלה נראה דיש לבמוך בזה על הרב בית דוד דכפי מה שכתבתי לעיל מוכרח לחלק מדין חלון דסגי במראה פניו לדינים הנזכרים כחילוק מהריק"ש דמן האגף יכול ליכנס בלא טורח כנזכר והכא אם יש להם איזה סיבה קלה דהוא טורח קצת ומשתדלים להראות פניהם נראה דמצטרפין דהו"ל כמראה פניו מן החלון והנה עמנו מהריק"ש והרב בית דוד ומהרימ"ט לפי מ"ש בשמו הרב בית דוד והפר"ח והרב מטה יוסף וכי האי גונא יש לדון דמצטרפין במראה פניו מן החלון ולפי האמור לעיל גם דעת מרן הכי.

יא. בלאזאריטו שנוהגים בערים האל אם יש ב' כתות שם שאינם יכולים ליגע זה בזה ויש ששה בבית א' וד' בבית אחר והם חלוקים במספרם כמשפט שמעתי מרב אחד אהובינו נר"ו שנסתפק הן בעודנו שם אם הם יכולים להיות לפני פתח הבית ויצטרפו לעשרה כיון שרואים זה את זה או אינם מצטרפים ולי ההדיוט נראה לפי מה שכתבנו דמצטרפים דהרי אלו אינם יכולים לבא בבית והשומר עמם בשדה לפני הפתח וגם אשר בבית לא יוכלו לצאת חוץ כי המקום צר בחוץ וגם הוא מעבר לרבים ובכי האי גונא דאינם יכולים להיות ביחד מטעם המלך ושרי המדינות וכבר השתדלו אלו הד' לבא נגד הפתח ומראים להם פניה' הו"ל כמראה פניו דרך חלון דמצטרף והכא נמי דכוותא וכל שכן הוא כי לא אפשר בשום פנים להיות יחד ולא קרב זה אל זה וכיון דאיכא כמה פוסקים

נראה לסמוך עליהם ולא יתבטלו מ' יום מלהתפלל בצבור ולא ישמעו קדיש וקדושה ומה גם כי אפי' בואראנדאדו ועזרת נשים כתבנו בעניותנו דכל שהוא טורח קצת לירד לבהכ"נ והם מראים להם פנים יש לסמוך לומר דמצטרפים וכמש"ל וכ"ש וק"ו בנדון זה.

משנה ברורה סימן נה ס"ק נ"ב

מצטרף עמהם - דאף דיש הפסק מחיצה ביניהם [נא] כיון דמראה להם פניו דומה למה שמבואר לקמן בסימן קצ"ה לענין זימון דאם מקצתן רואין אלו את אלו דמצטרפין וא"כ לפ"ז פשוט העומדים בעזרת נשים ובמחיצה המפסקת יש חלון ומראה להם פניו משם מצטרף עמהם לעשרה וכ"ש דאם יש בלעדו עשרה נחשב תפלה בצבור עי"ז ואעפ"כ יותר טוב [נב] אם בנקל הוא לו לירד לבהכ"נ שירד [נג] דיש מהאחרונים שחולקין על עיקר הדין וסוברין דענינינו אינו דומה כלל לזימון:

שו"ת הרשב"א חלק א סימן צו

שאלת על מה שסמכו בכל גלילותינו שיהא שליח צבור עומד בתיבה שהיא גבוהה עשרה ורחבה ארבעה ושיש לה מחיצות גבוהות. ומוציא את הרבים בתפילה ועונין אחריו קדיש וכל דבר שבקדושה. ואי משום דרבי יהושע בן לוי (סוטה דף ל"ח ב) דאמר אין מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. לא נאמרו דברי רבי יהושע אלא בשיש עשרה במקום שליח צבור וכדעת הראב"ד ז"ל.

תשובה כל מה שאמרו בפרק כל גגות (דף צ"ג) בקטנה שנפרצה במלואה לגדולה לא אמרו אלא בבתיים מוחלקים לפי שזה בפני עצמו לתשמישו וזה בפני עצמו לתשמישו. ואפילו הכי כל שנפרצה הקטנה במלואה לגדולה אנו רואין כאלו הקטנה פתחה של גדולה ורגלי הגדולה בקטנה. וכל שלא נפרצה במלואה זו בפני עצמה עומדת לתשמישיה וזו בפני עצמה. אבל התיבה עם היותה גבוהה ורחבה ובעלת מחיצות לא לתשמיש בפני עצמה עומדת אלא לתשמיש בית הכנסת ורגלי בית הכנסת בתיבה. ואפילו לרב דלית ליה דרבי יהושע בן לוי אינה מפסקת. והויא לה כתיבה שמניחין בה ספר תורה שאפילו היא גבוהה כמה אינה מפסקת. וכדאמרינן בסוטה פרק אלו נאמריין (דף ל"ח ב') פשיטא אריכי באפי גוצי לא מפסקי תיבה נמי לא מפסקא. מחיצה מאי? ת"ש דאמר רבי יהושע בן לוי אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. אלמא תיבה גבוהה יותר מקומת אדם דומיא דאריכא באפי גוצא קאמר. ואפילו גדולה שאינה נטלת ומפסקת בפני הטומאה כהיא תיבותא דאנחיה קמיה מיתא באינדרונא. דהכא תיבה סתם קאמר ואפילו הכי פשיטא להו דלא מפסקא ומשום דתשמיש בית הכנסת הוא. ותיבה זו ששליח צבור עומד לתשמיש בית הכנסת עושין אותה גבוהה כדי להשמיע הצבור ומכלל בית הכנסת היא. ומפני זה הרי הוא כאילו הוא בתוך הצבור. ולפיכך עונין אחריו אפילו אותן שבעזרות בין בעזרת אנשים בין בעזרת נשים. ובפרק החליל (דף נ"א ב) תניא רבי מאיר מי שלא ראה בדיופלוסטין של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל וכו'. עד ובימה גדולה של עץ בנויה באמצע וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו. כיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודרין והן עונין אמן. וסתמא חזן הכנסת ושליח צבור היו עומדין שם כדי שיהו הצבור שבסביבותיו שומעין קולו כעין תיבה שלנו. אלא שהוצרכו להנפת הסודרין מחמת הרחוקין וכעין שעושין עכשיו. וכן פרש"י ז"ל שם בימה של עץ כעין אלמנברא שלנו. **עוד אני אומר שאפשר לומר שכל שרואין אלו את אלו כאילו הן בבית אחד דמי ומצטרפין.** ודומיא דזימון של ברכת המזון דתנן (ברכות פ"ז דף נ' ע"ב) שתי חברות שהיו בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון. ולא תימא דוקא בבית ממש דבית אחד היינו בירה אחת. וכמו שאמרו דקרו לבירה בית. וכן מבית לבית האמור בפסחים דהיינו מבירה לבירה אחרת. ומפנה לפנה ממקום אחד למקום אחר שבבירה דהיינו מאיגרא לארעא. ועוד דבירושלמי פירשו כן בביאור. דגרסינן התם רבי יונה ורבי אבא בר כהנא בשם רבי זעירא לשני בתיים נצרכא. אמר רבי והן שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן. אילין בית נשיא מה את עביד לון כבית אחד או כשני בתיים? נימר אם היה דרכן לעבור אלו

על אלו מזמנין ואם לאו אין מזמנין. רבי ברכיה מוקים לאמוריה על תרעא מציעאה דבי מדרשא והוה מזמין על אילין ועל אילין.

שו"ת הרשב"ש סימן לו

כתב שכתב כה"ר שמעון בן החכם ר' צמח זלה"ה אל ר' יהודה נגאר בהיותו בעיר בגאיה. שאלת. פעמים שהצבור באים לבית הכנסת יע"א ואינם משלימים לעשרה ובעזרת בית הכנסת יש קצת בני אדם, ואמר לכם מורה אחד דכיון שאותן שבבית הכנסת רואים את אלו שבעזרה משלימין לעשרה. תשובה. נראה שהמורה בזה סמך על אותה ששינינו בפרק שלשה שאכלו שתי חבורות שהיו בבית א' בזמן שאלו רואין את אלו מצטרפים, וטעה בזה בשתיים. האחד שאלו אמר חמשה שהיו אוכלים בבית זה וחמשה בבית אחר בזמן שאלו רואים את אלו הרי אלו מצטרפים היתה ראייה לזה, אבל המשנה לא דברה אלא בשתי חבורות ובכל חבורה יש כדי לברך בזמון או בשם וכל חבורה היתה חייבת בפני עצמה בלי שום צירוף ואלו רצו לברך לעצמם וכל אחת היתה יכולה לברך לעצמה, אבל אלו החבורות רצו שאחד יברך לשתייהן. ויש הפרש בין צירוף של תפלה ששאלתם לצירוף של ברכת המזון, שצירוף של תפלה ששאלתם עליו הוא שאתם רוצים להשלים מנין עשרה באותם שבחוף, וצירוף ברכת המזון הנזכר במשנה הוא שבכל מקום יש כדי הצורך אלא שרוצים לפטור עצמם בברכת א' מן החבורות ובה צירוף כל דהו סגי, משא"כ בצירוף של תפלה שאנו צריכים עשרה במקום א' וליכא.

והראיה שצירוף בה"מ הוא לענין שאחד מברך לכולם, ולא להשלים העשרה או השלשה כל חד וחד בדיניה, שהרי שינינו ב' חבורות, וחבורה היא כל שהיא חייבת בזמון והכי סוגיין בכלהו פרקין רהטין וכן פירש הר"מ ז"ל (בפ"ד) [בפ"ה] מהלכות ברכות. והנה יש בברכת המזון זמון בזה, משא"כ בתפלה, שהרי בתפלה כל שיש בה"כ יו"ד, כל העומדים בחוף, אפילו אין שם עשרה יוצאים ידי חובת קדיש וקדושה וכל דבר שבקדושה, ואעפ"י שאין מקצתן רואים אלו את אלו. ואף עפ"י ששינינו בפרק כיצד צולין [מן] האגף ולחוף כלחוף מן האגף ולפנים כלפנים, והאגף ר"ל הפתח, ואמר רב עלה בגמרא וכן לתפלה, כלומר שאותן שעומדים בחוף אינם יוצאים בתפלה אותם שעומדים בפנים, הא אתמר עלה בגמרא התם ופליגא אדריב"ל דאמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. ובפרק ואלו נאמרין מוכח דהלכה כריב"ל ז"ל. א"כ מצינו חומר בברכת המזון מבתפלה שבברכת זמון של ברכת המזון עד שיהיו מקצתן רואים אלו את אלו, ובתפלה וכל דבר שבקדושה כל ששמע קולו של ש"ץ אפילו אינו רואהו יצא י"ח שאפילו מחיצה של ברזל וכו'.

והטעם בזה הוא, לפי שבברכת המזון כיון שאכלו כאחת נתחייבו בזמון ולא תספיק להם הברכה בלא זמון, ואם ברכו בלא זמון ידי ברכה יצאו ידי זמון לא יצאו כדאיתא התם בגמרא. אבל השומע תפלה מה שחייב ביחיד חייב הוא בצירוף, ואם שמע דבר שבקדושה ואעפ"י שכבר התפלל ביחיד עונה אמן הוא, משא"כ בזמון שכיון שברך בלא זמון שוב אין יכול לחזור דפרח מיניה תורת זמון ואין זמון למפרע.

בתפלה ובברכת המזון דרכים שוים, שאם בבית אחד יש חבר שאכל ובאחד יש בור שאכל והחבר מברך בביתו והבור שומע יצא וא"צ שיראה פניו בתפלה. ואם יש בבית אחד חמשה ובבית אחר חמשה, אפילו מקצתם או כולם רואים אלו את אלו אינן מצטרפים לברך בשם.

והשנית היא, שאפילו בברכת המזון אינו מפסיק בזמן שמקצתן רואים אלו את אלו אלא בשנכנסו בתחלה ע"מ כן, וכמו שזכר הש"ס בירושלמי, וכתבו הראב"ד והרשב"א ז"ל שאפילו בבית אחד צריכים ליכנס ע"מ כן. ואף לדברי האומרים שא"צ שיכנסו ע"מ כן כשהם בבית אחד אלא כשהם בב' בתים, הרי העזרה ובה"כ כשני בתים הם, שהרי יש כותל מפסיק ביניהם והוא שפתח בה"כ בו. וזו טענה שנית.

ואם היה אפשר שבכל מקום שיש חמשה בבית זה וחמשה בבית זה הוי מצטרפין לעשרה לברך בשם, יותר היה לתנא ללמדנו דין זה ולשנות לנו חמשה שאכלו בבית אחד וחמשה בבית אחר בזמן שמקצתן וכו', והיינו למדין מק"ו אם

כשאין שם כל הצורך בכל אחת מצטרפין וכו', וכן דרך התנא לומר דין אחד להשמיענו רבוי דינים במיעוט מלות, וכיון שתפס התנא דרך זו ותפסה בב' חבורות, נראה פשוט דוקא בב' חבורות שבכל אחת יש כדי כל הצורך ורוצים שיצאו בברכת אחד מהם ולא תצטרך כל החבורה לברך כל א' בפני עצמו הוא שמצריך שמקצת אלו רואים את מקצת אלו, אבל שיהיה במקום אחד מקצת הצריך ובמקום אחר מקצתו בלי ספק שאינן מצטרפין.

והראיה על זה מה שאמרו בפרק כל גגות, ט' בגדולה וא' בקטנה מצטרפין, ט' בקטנה וא' בגדולה אין מצטרפין. וכ"כ הר"מ ז"ל בפ"ח מהלכות תפלה. והרי החצרות האלו הגדולה והקטנה כולן מעורבות כאחת הן ואין ביניהם הפרש ולא מחיצות אלא כל מה שבקטנה נראה אל היושב בגדולה לפי שנפרצה במילואה. ואם כשתשעה בגדולה או ה' בגדולה וה' בקטנה אינן מצטרפין. ואם כשהם בחצרות כזו שנפרצה הקטנה במילואה עד שהם כאחת אין מצטרפין, כ"ש בעזרת בה"כ יע"א שהכותל של בה"כ עומד לא פרוץ ומפסיק בין בה"כ ובין העזרה שאין מצטרפין כלל. ולא הכשיר הרא"ש ז"ל צירוף לתפלה אלא כשמקצת צבור בפנים ומקצתן בחוץ וש"ץ עומד בתוך הפתח כמו שנוהגים אצלנו שהאומר קדיש בתרא עומד בתוך הפתח שאז הוא מצטרפן מפני שהוא עומד באמצע ואז מצטרפין שבחוץ עם שבפנים ליו"ד, אבל שמקצתן בחוץ ומקצתן בפנים ואין ש"ץ עומד בפתח לא כתב שמצטרפין.

ואל יטעה אדם שהרב ז"ל למדה מזו דההוא דב' חבורות דאמרינן עלה אמר תנא ואם יש שמש ביניהם שמש מצרפן, לפי שאינה דומה לה שהרי צירוף העומד בפתח אינו דומה לצירוף השמש לברכת המזון, לפי שצירוף השמש סגי בראיתו שיראה אלו ואלו בין עומד בפתח הבית בין עומד בתוך הבית כל שרואה את אלו ואת אלו או מקצתן סגי, ובש"ץ לא הכשיר הרב ז"ל אלא בעומד בפתח שהוא כמחבר את שבחוץ עם אותם שבפנים והוא מוציא את כולן, אבל שיעמוד אחד שאינו ש"ץ אפילו בפתח הבית או שיהיה שליח צבור שלא יהיה בפתח הבית אף על פי שרואה לאותן שבחוץ לא הכשיר הרב ז"ל. והאל יודע האמת.

חיי אדם חלק א כלל ל ס"א

והעומד בתוך הפתח ממקום סגירת הדלת ולחוץ, הוי כחוץ ואינו מצטרף. ואם מכניס ראשו ורובו לפנים, מצטרף עמהם. והוא הדין אם עומד אפילו אחורי בית הכנסת כיון שמכניס ראשו ורובו לפנים, מצטרף (כ"כ הב"י, ואף שכתב בשם א"ח דמראה פנים לחוד מהני וכמ"ש בש"ע, צריך לומר דכוונתו גם כן שמכניס ראשו ורובו לשם, דאם לא כן קשה מאי שנא מחצר גדולה שהרי גם שם רואים זה את זה, אלא על כרחך דוקא כשמכניס ראשו ורובו)

שו"ת האלף לך שלמה חלק אורח חיים סימן סח

לכהן, מה ששאל כשעולה ג"כ במקום לוי אם לומר ברכו שנית דהא"ר כתב דאין לומר ברכו שנית. הנה לדעתי אל ישנה מן המנהג ומה קפידא הוי לומר ברכו אפי' בחנם הרי אינו ברכה רק שבח בעלמא לכך ודאי יאמר ברכו שנית כפי המנהג:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן יח

בקטן אם יש לצרפו לעשרה לתפלה בשעת הדחק ג' דחנכה תשי"ט. מע"כ ידידי הרב הגאון הצדיק מוהר"ר שלמה זלמן פריעדמאן שליט"א.

בדבר אם יש להחשיב שעת הדחק באם ע"י שלא יצרפו את הקטן למנין עשרה לתפלה יש לחוש שיתבטל המנין ח"ו, פשוט שצדק כתר"ה שזוהו שעת הדחק גמור אף שיש ביהכ"נ אחר שיכולין המתפללין לילך לשם, משום שהרחוקים משם אפשר לא ילכו, וגם הקרובים גם לשם יש לחוש שלא ילכו למקום שאין רגילין ויתבטלו מתפלה בצבור ומקריאת התורה ומכל אמירת דבר שבקדושה, ואף אם ילכו כולם לביהכ"נ האחר הרי יתבטלו מלמוד השיעורים שלומדים בביהכ"נ זה, ואף אם גם שם יהיו שיעורים ללמד הא לא מכל אדם זוכה ללמד כדאיתא בע"ז שהתירו לר' יוסי אף לכהן לצאת מא"י לחו"ל אף שנטמא מטומאת ארץ העמים שאסור ואף ליטמא בבית הפרס דרבנן אף כשמוצא ללמד עיי"ש

וכן איפסק ברמב"ם ספ"ג מאבל ובש"ע יו"ד סי' שע"ב. וגם בלא זה כיון שלהריב"ש שהביא המג"א סי' קנ"ד ס"ק כ"ג דאף כשיש ביהכ"נ בעיר המכילה את כולם ורוצים יחידים לבנות להם ביהכ"נ אחר אסור למונעם והוא בכלל מונע הרבים מלעשות מצוה לכן אף שהמג"א בשם הרא"מ סובר דאם הביהכ"נ מכילה אותם אסורים ליפרד, מסתבר שהוא רק לענין לבנות מתחלה אבל כשהיו שני בתי כנסיות גם הרא"מ יודה דאסור לכוף לאנשי ביהכ"נ אחד שיבטלו ביהכ"נ שלהם אף שיכולים להתפלל בביהכ"נ השני ביחד דלבטל קדושה בלא צורך קדושה אחרת הוא בכלל נתיצה שאסור גם בביהכ"נ כדאיתא בס"ס קנ"ב. ולכן אם יש לחוש שע"י שיפסקו איזה פעמים להתפלל בכאן יתבטל המנין דכאן הוא ודאי שעת הדחק שבזה מצרפין להרמ"א ולהמג"א בס"י נ"ה לפי המנהג שכתבו.

אבל עיקר הדין אם רשאיין בצירוף קטן או לא שפליגי הראשונים הא אין בידנו להכריע ועל מנהג המג"א נמי רוב האחרונים חולקין. אבל לע"ד מסתבר דאחרי שמפורש בר"ן מגילה דף כ"ג דהא דאין אומרין דבר שבקדושה בפחות מעשרה הוא רק אסמכתא דמדרבנן הוא והביאו הכ"מ פ"ח מתפלה ה"ה, וגם מפורש כן בפמ"ג סי' נ"ה בא"א סוף סק"ד שכתב לענין גר דמצטרף לעשרה אף דכתיב בתוך בני ישראל והתוס' כתבו בסוכה דף כ"ח דבני ישראל הוא מיעוט לגרים אי ליתא רביא מ"מ כאן הוא רק אסמכתא עיי"ש. ובדרבנן כשאפליגו רבותינו הא יש לילך אחר המיקל כדאיתא ברמ"א חו"מ סי' כ"ה סעי' ב' והמקילין הם גדולים שהוא הרב האי גאון והרי"ף והרז"ה ור"ת, אך בכאן הרוב הם שסוברין שאינו מצטרף ולכן אף שהוא רק מדרבנן יש לפסוק כהרבים כדאיתא ברמ"א שם. אבל א"כ הא בשעת הדחק יש לסמוך אדעת יחיד באיסור דרבנן כדאיתא בהנהגות או"ה בש"ך יו"ד ס"ס רמ"ב בדין ב', ועיין בט"ז סי' רצ"ג סק"ד שמיקל בשעה"ד כדעת יחיד אף בדאורייתא אך בזה פליגי הש"ך שם בנקה"כ, אבל כיון שהוא רק איסור דרבנן גם להש"ך יש לסמוך על היחיד. וזה נראה במש"כ הד"מ אות ג' ואפשר דבשעה"ד מודים דשרי והוא מטעם דיש לסמוך אדעת המעטים בשעה"ד וכדכתב ברמ"א מיהו יש נוהגין להקל בשעה"ד. וכן איתא בש"ג פ' שלשה שאכלו בשם האחרונים דבשעה"ד המיקל לא הפסיד. ולכן אם כתר"ה רוצה לצרף בשעה"ד כזה קטן אחד הרשות בידו. ואם אפשר טוב שיהיה קטן בן י"ב שנה שהוא מופלא סמוך לאיש שכן איתא בר' יונה בברכות שם דבעינן שיהיה מופלא סמוך לאיש שמועיל לנדירים עיי"ש. ואף שבשעה"ד יש לסמוך לצרף הקטן אף בלא חומש, טוב שיהיה בידו חומש בגלילה וכיון שבזמננו ליכא חומשים כאלו יש ליתן לו ס"ת ואף שהיא פסולה סגי לגבי זה לצאת ידי מנהג המג"א. אבל בעת שיקרא הקטן ק"ש ויתפלל בלחש אסור לו לאחוז הס"ת ולכן תהיה הס"ת מונחת על השלחן והקטן יאחוז בהעץ חיים, וגם כדי שיהיו העם רשאים לישב טוב שהס"ת תהיה מונחת על השלחן והקטן יעמוד אצלה ויאחוז בהעץ חיים.

וטוב שהש"צ לא יתפלל בלחש אלא יחכה בשירה חדשה עד אחר שיגמרו העם תפלה בלחש ויתחיל בקול רם ובזה יוצא ידי חובתו דהא מה שמתפלל הש"צ בלחש הוא רק כדי להסדיר את תפלתו שאין זה חיוב כ"כ ובפרט כשמתפלל מן הסדור. ולכן אין לסמוך בזה על דעת המעטים. וגם הא ברכה לבטלה שיטת הרמב"ם בפ"א מברכות הט"ו שהוא איסור דאורייתא וא"כ להסוברים דאינו מצטרף אם יתפלל בלחש יהיה זה ברכה לבטלה מה שמחזיר התפלה ולכן לא יתפלל בלחש אלא בקול רם לבד שיהיה הנידון בזה רק בשביל קדיש וקדושה שהוא רק איסור מדרבנן. וכן קה"ת הוא רק מדרבנן שהברכות כיון שאינם על המצוה ממש אלא לכבוד התורה אין להחשיבם כברכה לבטלה ממש שיהיה איסור מדאורייתא, אף אם אין מצטרף לקה"ת וכיון שהוא לדרבנן יש לסמוך אדעת המעטים ולצרף הקטן לתשעה גדולים כדלעיל. וגם בקה"ת איתא במג"א סק"ד בשם התשב"ץ שהוא עדיף להצטרף מלתפלה מאחר שהוא שייך לקה"ת יותר בזה שעולה למנין ז' עיין במחה"ש. ידידו מוקירו, משה פיינשטיין.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצה ס"א

שתי חבורות שאוכלות בבית אחד א' או בשני בתים, אם מקצתן (א) רואים אלו את אלו (ב) מצטרפות לזימון, (ג) ואם לאו אינם מצטרפות; (ד) א' { ואם א' } יש שמש אחד לשתיהן, (ה) הוא מצרפן (ו) ב <א> א' } וכגון שנכנסו מתחלה על דעת להצטרף [א] א' } יחד; ויש מי שאומר <ב> שאם (ז) [ב] ב' } רשות הרבים מפסקת בין שני הבתים, א' < אינם מצטרפין * (ח) <ג> בשום ענין.

משנה ברורה

רשות הרבים וכו' - כתב הט"ז לאו דוקא ר"ה ממש שהוא רחב ט"ז אמות דה"ה כשיש שביל היחיד מפסיק בינתים ואפשר דדוקא כשהוא קבוע גם בימות הגשמים [א"ר]:

התעוררות חלק (אין לסמוך על הנראה זו כלל עיין בהקדמה) ישי"ש תשובה ז

סימן י"ד

נסתפקתי

במי שיש לי משה (טישטיך) לכתוב את האולחן בשבתות וי"ש כמנהג ישראל כדאיבא כמיש בהגיה שייע אי"ח אס מוכן גיב להניח סית עליי כיום קריאת התורה וכבר הניחו הסית עליה אס העמיד כרות של שיק על שילחן המטוסה במפה זי אס כאשר המפה לטלטל משום במים לדבר האסור היינו לריית שבת והנה בהי תפילין סיי מייב סיק די כתב המניח אס אומניי לסודר למירי ביי תפילין ומשעס הראשון שרר ביי תפילין היה חשמש קדושה ואסיר להשתמש בו חיל היה דיקא בבעלים אבל אס אחר לר ביי תפילין מותר להשתמש בו חיל לאין אדם אסור דבר שאינו שלי עיב ופריך עיין הלך משנה מפורשת היא בפי המוקין המטמא והתלמע יתמסך את של חבירו בשניג פסיר במיד חייב לשלם ופליגתא סס אס מהית חייב לשלם אס הוקן שאינו ניכר שמי' הוקן מניח הכל מודים שנטמא טהרותיו של חבירו בזה ייין חבירו שניסך אסור בהנאה וכן איתא במגילת ס' שבת אס מניח מיקקה מדעת על כלי של חבירו לא כאשר הכלי משום במים לדבר האסור ופריך לחלק דהא ב' אס כי יקדיש את בימו קודש מה בימי בראשית אף כל בראשית הגס שהוא שלו כיון שאינו בראשית אינו יכול להקדיש מניש אס אינו שלו גיב ומשמש קדושה כאשר משום שהיין ישמש בו והקדישו לדבר שבקדושה וזה אינו יכול לעשות בשל חבירו כמו שאינו יכול להקדיש דבר חבירו יטעם שבמים לדבר האסור אסור בטלטול הגס שאין עיב המיקקה עליו מפני שעשה אותו שבמים טפל לעיקר המיקקה וטעם גיב מיקקה עידיז אבל כלי של אחר אין בכוחו לטפל לדבר אחר כי לאחד הוא חשוב הרבה יותר מדבר המניח עליו הגס שהמיקקה יתכלי של אס אחד מניח כיון שלא הניחו הבעלים עליו המיקקה ולא טפלה הכלי למיקקה אין אחר יכול לטפלו ולאסרו לפי' אס המפה של ייבוס אינו יכול לאסרו מפני שהעמיד המיקקה עליו אבל אס המיקקה שלי הגס האסור להניח עליי הנרות להשתמש בהשמש קדושה מניח אז עבד מהני לאיסרו:

אבל

יש לימך שמה שמעמיד הנרות עליו אינו משתמש בהשמש קדושה כי הוא מעמיד הנרות על השלחן והשלחן הוא הבסיס ריק המפה פירשין עליו לכבוד שיק כמנהג יאין משתמש בה כלים השזא לאתת להבא יע טעם אינו כאשר המפה מלד במים שאינו משתמש לנרות דה פירשית לכבוד שיק כמיפן יבזה יש ליישב מה שרביס אינם וסודים לטלטל המפה שממדי עליו הנרות בשבת ביהם הגס שלנחילה צריכין להניח על המפה הנחות של שבת כלי שחא [השלחן] והמפה גס במים לדבר המותר כדל"י

מהי משה כי הביא רא"י משייע יו"ל סימן רכ"ג בטו"ז סיק ב' שמביא ת"י של חוסי' דבשביל מעוזה שלישי של שבת אין לו להתחיל ליטול אבל אס כבר נטל נוטל גם כן למעוזה ג' של שבת עיי"ש:

על

מה שפקק רב אחד על מה שנהגין שחולקין במסלת הברזל (אייזענבא"ן) ויש סס מנין שמתפללין בצבור ואומריין קדיש קדושה וברכו כיון שמתקת מהס יושבין בלד זה ומקתת יושבים בלד השני והספסלין (באנקע) מפסיקין ביניהם והס גביהין ייט אס נדונין כמחילה ביניהם ואין מנטרפין כלע"ד אפי' אס הי' הספסלין גבוהים עשרה זיהקרקע עד למעלה אין לחוש על זה והרא"י מהא דאיתא בשו"ע אי"ח ס' שע סעיף ג' חמש חבורות ששבתו בטרקלין יחלקוהו במחילתו אס אין המחילות מניעות עד פחות מג' לתקרה נדונין כולם כחדר אי' ופטורין כולם ליתן חלק לעירוב יע"ש, ומגסם שעשה המחילות בטוונה להפסיק ביניהם בין כל בע"ב אעפ"י אין המחילות מוטלתן אס לא הגיעו לפחות מג' מהתקרה ונדון כל הטרקלין עבית אי' מנשיב בזה שלא נעשו לשם מחילה והמחילות אין גבוהות ואינן מניעות רק חזי' גבהן להתקרה חשיב עבית אחד ושפיר מנטרפין למנין:

ג' נ"ל

ליתן טעם על מה לאיתא בשו"ע יו"ל (סימן רס"ז סעיף ע"י) דהמשרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם מעבדו אבל לצורך מנוח מותר אפי' מנוח של דבריהם גגון להשלימו לעשרה וכן כל כיוצא בו יהיא מדברי הרמב"ם ולא כתב המחבר דרק משום מנוח מנוח שרי כעובדא דרי' אלעזר מסי' ברכות (פרק שלשה שאלו) וסמוך על הסוגיא דגיטין פרק השולח דמתרין סס הגמרא מנוח שאני ולא מסיים סס מנוח דרביס שאני, וקשה הדבר מה גריעיתא דמנוח עשה דלעולם בהם מעבדו לדחיתה אפי' מפני מנוח דרבנן כ"ל לתח טעם דכתיב בפי' בהר יגס מבני האשכנזים הגרים עמכם מהס תקני עבד ואמה והתחלתם אותם לכניסם אחריכם לרשת אחוזה לעולם בהם מעבדו ובאחינס בניי לא תרדה זו בפרך, וכן מתחיל כי עבדי הם וכו' לא תרדה זו בפרך וגי' עבדך ואמתך אשר יהי' קך מאת הגיים ימי' מהס תקני עבד ואמה וכו' כאשר כתבנו למעלה חזינן טעם החזירה כיון שאסור לישראל לעבד איש באחיו בפרך נתן הקב"ה איתנו לרשת אחוזה העבדים ולהגדילם לבניהם אחריהם הקפידה החזרה שיהי' לנו לאחוזת ולעולם בהם מעבדו שלא לשחרר איתן כמו שאסור לאבד ממנו ולהפקירה לפי' כמו שמתיר ליתן ממנו ולהפקירו ולאבדו כדי לקיים מנוח אפי' מנוח דרבנן הייד עבדו שהיא ממנוי יוכל להפקירו ולשחררו בשביל קיום מנוח: